

Warszawa, 06-03-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

IV.511.221.2020.AOB

Pan Adam Bodnar
Minister Sprawiedliwości
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie powrócić do problematyki współwystępowania w obrocie prawnym kilku prawomocnych postanowień sądowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie. Wnioski płynące z działalności Rzecznika w 2023 r. wskazują, że problem jest wciąż aktualny i niewątpliwie wymaga systemowego rozwiązania i interwencji na szczeblu ustawowym.

W pierwszej kolejności wskazuję, że problem występowania w obrocie prawnym dwóch prawomocnych postanowień spadkowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie, od wielu lat znajduje się w kręgu zainteresowania i działalności Rzecznika. Przedmiotowe zagadnienie było już tematem szeregu wystąpień kierowanych do Ministra Sprawiedliwości (dotychczasową korespondencję prowadzoną w tym temacie przedkładam w załączeniu). W dniu 25 stycznia 2022 r., z udziałem zarówno przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości jak i pracowników

BRPO, odbyło się również spotkanie robocze poświęcone tej tematyce. W ostatniej korespondencji skierowanej do mnie przez ówczesną Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Katarzynę Frydrych (pismo z dnia 1 lutego 2023 r. DLPC-1.053.3.2020 przedkładam w załączeniu) zostałem poinformowany o zleconych przez Ministerstwo Sprawiedliwości badaniach prowadzonych przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, które miały zakończyć się sporządzeniem opinii w przedmiocie „Przeprowadzenie badań aktowych w sprawach spadkowych wyszczególnionych w załączonych pismach Rzecznika Praw Obywatelskich i Prokuratury Krajowej, w których wniesione zostały skargi o wznowienie postępowania lub skargi nadzwyczajne zmierzające do eliminacji z obrotu prawnego kolejnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy, celem określenia przyczyn zaistniałych uchybień oraz opracowanie na podstawie tych badań opinii w kontekście oceny celowości zmiany ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, zmierzającej do rozwiązania analizowanego problemu, kierunku ewentualnej zmiany.” Jak wynikało z wymienionej odpowiedzi resortu, opinia wraz z analizą aktową miała być gotowa do końca lutego 2023 r. Niestety, Ministerstwo do tej pory nie poinformowało Rzecznika o wyniku przeprowadzonych analiz i dalszych etapach prac w omawianym przedmiocie.

Tymczasem, tylko w 2023 roku do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło 18 wniosków z prośbą o interwencję w indywidualnych sprawach obywateli w sytuacji funkcjonowania w obrocie prawnym dwóch prawomocnych postanowień spadkowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie. Pragnę przypomnieć, że w aktualnym stanie prawnym są dwa środki prawne służące do eliminacji „podwójnych postanowień spadkowych”. Jednak ani skarga o wznowienie postępowania ani skarga nadzwyczajna nie zostały przewidziane dla rozwiązywania problemów o charakterze systemowym, a niewątpliwie z takim mamy do czynienia w omawianym zakresie. W 2023 r. oraz w pierwszych miesiącach 2024 r. problem ten stanowił podstawę do wniesienia przeze mnie 13 skarg nadzwyczajnych i 4 skarg o wznowienie postępowania, przy czym wciąż procedowane są kolejne wnioski o interwencję

Rzecznika w analogicznych sprawach. Niestety, zauważam również sukcesywnie wydłużającą się listę spraw, w których nie dysponuję już adekwatnymi środkami prawnymi, za pomocą których możliwa byłaby sanacja stanu prawnego, w sytuacji występowania w obrocie prawnym dwóch prawomocnych postanowień spadkowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie. Sprawy te dotyczą postanowień, w odniesieniu do których nie jest możliwe złożenie skargi o wznowienie postępowania, z uwagi na upływ terminu, o którym mowa w art. 408 k.p.c., ani skargi nadzwyczajnej, albowiem ten środek nie przysługuje od orzeczeń, które stały się prawomocne przed wejściem w życie Konstytucji RP, a więc przed dniem 17 października 1997 r. Obawiam się, że zbliżające się zakończenie terminu wnoszenia skarg nadzwyczajnych od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które stały się prawomocne w okresie od dnia 17 października 1997 r. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2023 r., poz. 1093) sprawi, że kolejna kategoria spraw zostanie wyłączona z możliwości podjęcia działań przywracających stan zgodności z prawem. Niewątpliwie, powyższą sytuację należy ocenić negatywnie, zarówno z perspektywy ochrony praw i wolności konstytucyjnych indywidualnych obywateli, jak i z punktu widzenia pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu prawnego, które stanowią wartości o charakterze uniwersalnym.

Mając więc na uwadze upływ czasu od ostatniej korespondencji, skalę i charakter problemu, a także prowadzone już przez Ministerstwo Sprawiedliwości prace koncepcyjno-analityczne, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹, zwracam się z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji na temat stopnia ich zaawansowania i perspektyw na wdrożenie instrumentów zapewniających rozwiązanie zgłaszanego problemu.

---

¹ Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1058.).

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załącznik:

1. Wystąpienie generalne ZRPO z dnia 1 lipca 2020 r. (IV.511.221.2020.KPa);
2. Odpowiedź Ministerstwa Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu Anny Dalkowskiej z dnia 19 lipca 2020 r. (DLPC-I.053.3.2020);
3. Wystąpienie generalne RPO z dnia 27 grudnia 2021 r. (IV.511.221.2020.KPa);
4. Odpowiedź Ministerstwa Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu Katarzyny Frydrych z dnia 31 stycznia 2022 r. (DLPC-I.053.3.2020);
5. Pismo Ministerstwa Sprawiedliwości Departamentu Legislacyjnego Prawa Cywilnego z dnia 8 lutego 2022 r. (DLPC-I.053.3.2020);
6. Pismo BRPO z dnia 10 lutego 2022 r. (IV.511.221.2020.KPa);
7. Pismo Ministerstwa Sprawiedliwości Departamentu Legislacyjnego Prawa Cywilnego z dnia 8 kwietnia 2022 r. (DLPC-I.053.3.2020);
8. Pismo BRPO z dnia 13 kwietnia 2022 r. (IV.511.221.2020.KPa);
9. Wystąpienie generalne RPO z dnia 4 stycznia 2023 r. (IV.511.221.2020.KPa);
10. Pismo z Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 1 lutego 2023 r. (DLPC-I.053.3.2020).